

Тестове завдання та зміст зауваження до нього	Коментар Українського центру оцінювання якості освіти
<p>2. На перший склад падає наголос у слові</p> <p>А цінник</p> <p>Б течія</p> <p>В русло</p> <p>Г випадок</p> <p><i>У завданні перевіряють наголошування слів, що не входять до активного лексикону випускника</i></p>	<p>Завдання передбачене чинною програмою ЗНО з української мови, де в розділі «Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів» зазначено: <i>«Учасник (учасниця) ЗНО повинен (повинна) вміти наголошувати слова відповідно до орфоепічних норм»</i>. Перелік слів з позначеним наголосом є в словниках української мови. Лексеми <i>руслО</i> і <i>течіЯ</i> учні активно вживали на уроках географії (незалежно від профілю навчання), слово <i>вИпадок</i> також перебуває в активному словнику абітурієнтів (чи не щоденному), слово <i>ціннИк</i> не є в пасивній лексиці, оскільки всі люди так чи інакше купують товари, а вартість покупки звіряють за <i>довідником або покажчиком цін, розцінок на що-небудь</i>, який, власне, і втілює лексема <i>ціннИк</i>. Звичку наголошувати слова на кшталт російської мови треба викорінювати, а цього можна досягти лише щоденною роботою над собою. Для цього варто звернутися до класиків: <i>“Не бійтесь заглядати у словник: це пишний яр, а не сумне провалля...”</i> (М. Рильський)</p>
<p>12. Однакова кількість звуків і букв у кожному слові рядка</p> <p>А слов'янський, маслок, джазист</p> <p>Б осяяння, юнацький, беззастережний</p> <p>В блищить, каяття, європейський</p> <p>Г колючий, в'юнице, їжджений</p> <p>Д йодований, дзюркотіти, травиця</p> <p><i>Завдання не відповідає Програмі ЗНО</i></p>	<p>Завдання перевіряє такі знання з розділу «Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія»: сполучення <i>йо,ьо</i>, правила вживання м'якого знака, правила вживання апострофа, подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Якщо абітурієнт знає названі теми, то без труднощів виконає це завдання, позаяк пам'ятає, що <i>знак м'якшення</i> звука не позначає, <i>я,ю,є</i> після апострофа завжди позначають два звуки, <i>подвоєні літери</i> позначають один подовжений звук (чи то подвоєння, чи то подовження) тощо. У чинній програмі з української мови для 10 класу передбачено поглиблення знань з цієї теми; шкільні підручники охоплюють усі моменти та містять достатню кількість тренувальних вправ як на вироблення навички грамотного письма, так і на теоретичне обґрунтування орфограми (Глазова О. П., Кузнецов Ю. Б. <i>Рідна мова: підручн. для 10 кл. – К., 2010</i>; Заболотний О. В., Заболотний В. В. <i>Українська мова: підручн. для 10 кл.: рівень стандарту. – К., 2010</i>).</p>
<p>17. Помилку у творенні ступеня порівняння прикметника допущено в реченні</p> <p>А Нарешті настали найзаповітніші для кожного випускника дні, сповнені найприємніших вражень.</p> <p>Б До свята діти вирішили купити квіти: для мами взяли троянди, найніжніші з-поміж усіх, які були, а для бабусі вибрали найяскравіші</p>	<p>Завдання передбачає перевірку вміння утворювати правильні форми ступенів порівняння прикметників. Відповідаючи на зауваження стосовно того, що прикметник <i>заповітний</i> означає <i>найцінніший, найважливіший, омріяний</i> тощо, тобто вже виражає високий ступінь вияву ознаки й не може утворювати форми ступенів порівняння, варто наголосити на такому. У шкільних підручниках з української мови всі автори, подаючи матеріал із теми «Ступені порівняння прикметників», зазначають групи якісних прикметників, від яких не можна утворити ступені порівняння, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> – назви кольорів, що перейшли з розряду відносних (<i>кремовий, брунатний</i> тощо); – назви масті коней (<i>вороний, буланний</i> тощо);

хризантеми.

В Студенти знають психологічну драму «Блакитна троянда» Лесі Українки як найекстраординарніший і найпрекрасніший твір поетеси.

Г Що більш відповідальна людина, то більш складне її життя, адже вона все хоче зробити бездоганно й для цього докладає неабияких зусиль.

Д Найважливіші відкриття людства, як не дивно, є найменш очікуваними: хто б міг собі уявити, що грибок стане джерелом пеніциліну.

Форма «найзаповітніший» є сумнівною щодо нормативності

- назви непорівнюваних ознак (*німий, глухий* тощо);
- назви, що виражають міру ознак із суфіксом чи префіксом (*низенький, ультрамодний* тощо);
- назви неповних ознак (*білуватий, чорнявий* тощо);
- назви складних ознак (*чорнобровий, блідо-рожевий* тощо).

Якісні прикметники, що виражають внутрішні та зовнішні ознаки, утворюють ступені порівняння. Можна утворити такі форми й від прикметника *заповітний*. Активне використання форми найвищого ступеня порівняння цього прикметника широко засвідчують наукові, художні та публіцистичні джерела.

ЗАПОВІТНИЙ, а, е. Надорожчий для кого-небудь у зв'язку з його задумами, спогадами і т. ін. *Коли ми вимовляємо слова — Пушкін і Шевченко, то називаємо імена людей, які з найбільшою силою втілили в собі найкращі думи й найзаповітніші прагнення ...* (Максим Рильський, III, 1955, 189) (*Словник української мови: в 11 томах. — Том 3, 1972. — С. 269*).

ПРОЗОРЛІВИЙ, рідко **ПРОЗІРЛИВИЙ**, а, е. Який має здатність передбачати, наперед визначати те, що має статися, що буде. *Одним з перших людей, з ким зустрівся Шевченко в Петербурзі, кому народний посланець приніс і звірив свої найзаповітніші прозорливі думи, був Микола Гаврилович Чернишевський (Слово про Кобзаря, 1961, 143) (Словник української мови: в 11 томах. — Том 8, 1977. — С. 186).*

ПОТАЄМНИЙ, а, е. Захований у глибині душі, не висловлений, не виявлений зовні (про думки, почуття, переживання). /у знач. ім. потаємне, ного, *найпотаємніше*, шого, сер. *Про найзаповітніші думки, мрії, глибоко інтимні почуття, переживання і т. ін. Немало років у палацах я між великими просидів, Я їх не явне й потаємне умом допитливим прозрів* (Василь Мисик, Біля криниці, 1967, 306).

Святая (свята, святе) святих: щось надорожче, *найзаповітніше*. *Історія — це свята святих народу, недоторканна для злодійських рук* (Олександр Довженко, III, 1960, 50) (*Словник української мови: в 11 томах. — Том 9, 1978. — С. 101*).

Загалом кажучи, сакральність (або навіть гіперсакральність) давньоруської традиції виявляється передусім в тому, що існує єдина і універсальна мета (надмета), найзаповітніше бажання і найглибша мрія і надія — святе царство (святість, святий стан, святе життя) на землі і для людини (Масенко Л. Т. Святої правди голос новий (Одне з ключових понять християнської культури в поезії Шевченка). — К., 2012).

У вірші «Любіть Україну» поєднались пристрасть поета-патріота і ніжність поета-лірика, що дало йому змогу виразити найзаповітніші думки, почуття й переконання людської душі... (Бернадська Н. Українська література ХХ ст.: Навч. посібн. для старшокласників та вступників до ВНЗ. — К., 2008).

Тарас Шевченко — геніальний поет, мислитель, художник... Він зумів найповніше

	<p>виразити українську душу, найзаповітніші прагнення нашого народу, точно визначив перспективи розвитку України, тому й піднявся на височінь національного генія...</p> <p>... Та найзаповітнішим захопленням Лесі стала літературна творчість. Перший вірш «Надія» дівчинка написала у вісім років і присвятила його рідній тітці Олені, яку заарештували за протиперську діяльність. (Пахаренко В. І., Коваль Н. А. . Українська література, 8 клас. – К., 2016).</p> <p>Нехай у ці святкові дні здійснюються ваші найзаповітніші мрії, а у серцях завжди панує віра, надія та любов (Вітання Президента України християнам західного обряду з Різдом Христовим. 26 грудня 2016 року: http://www.president.gov.ua/news/vitannya-prezidenta-ukrayini-hristiyanam-zahidnogo-obryadu-z-39298).</p>
<p>17. Помилку у творенні ступеня порівняння прикметника допущено в реченні</p> <p>А Нарешті настали найзаповітніші для кожного випускника дні, сповнені найприємніших вражень.</p> <p>Б До свята діти вирішили купити квіти: для мами взяли троянди, найніжніші з-поміж усіх, які були, а для бабусі вибрали найяскравіші хризантеми.</p> <p>В Студенти знають психологічну драму «Блакитна троянда» Лесі Українки як найекстраординарніший і найпрекрасніший твір поетеси.</p> <p>Г Що більш відповідальна людина, то більш складне її життя, адже вона все хоче зробити бездоганно й для цього докладає неабияких зусиль.</p> <p>Д Найважливіші відкриття людства, як не дивно, є найменш очікуваними: хто б міг собі уявити, що грибок стане джерелом пеніциліну.</p> <p>Ужито «як не дивно» замість «хоч як дивно»</p>	<p>Указуючи на ненормативність сполуки <i>як не дивно</i> й апелюючи до нібито <i>нормативної хоч як дивно</i>, критики завдання покликаються на посібник С. Караванського (<i>Караванський С. Секрети української мови.</i>– К., 1994, С. 71), хоча в згаданому джерелі анічогісінько немає про зворот <i>як не дивно</i>. Що більше, знаний мовознавець Святослав Караванський і сам не гребує цією сполукою, уживаючи її в згаданому посібнику в розділі «XLIII. Про галицький варіант української мови» в такому контексті: «Як не дивно, але подекуди і серед українців можна почути термін «галицький діалект», коли йдеться про мову галичан. Така тенденція не сприяє співпраці обох Україн. Наявність цієї тенденції можна пояснити браком реального знання й розуміння ролі варіантів української мови в процесі її вироблення» (С. 116).</p> <p>Зважаючи на це, немає жодних підстав нарікати на нормативність мови завдання № 17, де запропоновано речення «<i>Найважливіші відкриття людства, як не дивно, є найменш очікуваними: хто б міг собі уявити, що грибок стане джерелом пеніциліну</i>».</p>
<p>20. Прочитайте речення. Лише частина студентів ... опанувати правила вимови ...,</p>	<p>Словники української мови пропонують таке визначення лексеми <i>приділяти / приділити</i>: ПРИДІЛЯТИ, яю, яєш, недок., ПРИДІЛИТИ, ділю, ділиш, док., перех. 1. кому, чому, для</p>

<p>хоч Оксана Семенівна, як досвідчений викладач, ... цій темі чимало часу.</p> <p>Грамаітично правильним є варіант послідовного заповнення пропусків</p> <p>А змогли, важкими французькими звуками, приділила</p> <p>Б змогла, важкими французькими звуками, приділив</p> <p>В змогли, важких французьких звуків, приділив</p> <p>Г змогли, важкими французькими звуками, приділила</p> <p>Д змогла, важких французьких звуків, приділила</p> <p><i>Ужито «приділила увагу» замість «надала увагу»</i></p> <p>Варто зазначити, що в завданні йдеться не про приділила увагу, а про приділила чимало часу!</p>	<p>кого—чого. Віддавати, присвячувати кому-, чому-небудь певний час. // тільки кому, чому. Надавати певне місце кому-, чому-небудь у розповіді, літературному творі і т. ін. Приділяти (приділити) увагу (багато уваги) кому, чому — виділяти кого-, що-небудь як об'єкт особливої уваги (<i>Словник української мови: в 11 томах. — Том 7, 1976. — С. 606</i>);</p> <p>ПРИДІЛЯТИ – віддавати, присвячувати кому-, чому-н. певний час; відводити певне місце. <i>Приділяти увагу (Словник української мови / кер. В. В. Німчук та ін. ; відп. ред. В. В. Жайворонок. – К., 2012. – С. 872).</i></p> <p>Із визначень стає зрозуміло, що лексема <i>приділити</i> цілком питомо вживається в сполуках із лексемами на позначення часу. Зважаючи на те, що в завданні № 20 лексема <i>приділити</i> стосується саме лексеми <i>час</i>: «...Оксана Семенівна, як досвідчений викладач, приділила цій темі чимало часу», можна впевнено стверджувати, що така поєднуваність є нормативною.</p> <p>Принагідно варто зауважити, що й закид про ненормативність словосполуки <i>приділяти увагу</i> теж не виправданий, адже той самий Б. Антоненко-Давидович, на якого традиційно покликаються як на авторитета в галузі культури мовлення, в одній зі своїх статей під назвою «Задля ясності» пише, наприклад, таке: «Мені дуже важко сперечатися з Н. Фірсеєм, бо для цього треба повертатись до азів, засвоїти котрі мій другий опонент, як видно з його статті, не мав дозвілля. Це – нудно й нецікаво, але, бодай із чемності, мушу приділити увагу також йому» (<i>Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. – К., 1970. С. 182</i>).</p>
<p>22. НЕПРАВИЛЬНО утворено відмінкову форму числівника в реченні</p> <p>А Українці дуже талановиті: до дев'яносто відсотків з них музикальні, здатні до музикування.</p> <p>Б Понад двісті років тому на території Лівобережної України з'явилося це мальовниче село.</p> <p>В Місяць мчить навколо Землі зі швидкістю три тисячі шістьсот вісімдесят один кілометр за</p>	<p>Словники української мови пропонують такі визначення паронімічних лексем:</p> <p>СПОЖИВНИЙ, споживна, споживне. Стос. до споживання. // Придатний для споживання як їжа; їстівний (<i>Словник української мови: в 11 томах. — Том 9, 1978. — С. 559</i>).</p> <p>СПОЖИВАННЯ, я, сер. Дія за значенням <u>споживати</u> (<i>Словник української мови: в 11 томах. — Том 9, 1978. — С. 558</i>). СПОЖИВАТИ, аю, аеш, недок., СПОЖИТИ, иву, ивеш, док., перех.</p> <p>1. Уживати як їжу, як питво; їсти або пити (<i>Словник української мови: в 11 томах. — Том 9, 1978. — С. 558</i>);</p> <p>СПОЖИВНИЙ – СПОЖИВЧИЙ. Розрізняються за значенням. СпожИвний і споживНИЙ. Придатний для споживання як їжа; їстівний. <i>СпожИвна властивість продукції.</i></p> <p>СпожИвчий. Який служить для задоволення потреб споживання. <i>СпожИвчі товари. СпожИвча кооперація. СпожИвче товариство (Гринчишин Д. та ін. Словник-довідник з культури української мови. – К., 2006. – С. 300);</i></p>

<p>годину.</p> <p>Г Молоко містить близько ста різних речовин, має високі споживні властивості, зумовлені його хімічним складом.</p> <p>Д Деревоподібні кактуси виростають розгалуженими або зімкнутими і в діаметрі сягають двадцяти п'яти сантиметрів.</p> <p><i>Ужито «високі споживчі властивості» замість «поживні»</i></p> <p>Варто наголосити, що в завданні вжито не слово <i>спожив</i>Чи, а слово <i>спожив</i>Вні!</p>	<p>ПОЖИВНИЙ, а, е. 1. Який містить необхідні для живлення організму речовини; признач. для харчування, живлення кого-, чого-небудь. // Багатий на речовини, які живлять організм; корисний для живого організму. // Придатний для їжі. 2. Пов'язаний із живленням (<i>Словник української мови: в 11 томах. — Том 6, 1975. — С. 774</i>).</p> <p>Щоб визначитися з тим, яку ж із лексем <i>споживний</i> чи <i>поживний</i> доречно використати в реченні з тестового завдання «<i>Молоко містить близько ста різних речовин, має високі СПОЖИВНІ / ПОЖИВНІ властивості, зумовлені його хімічним складом</i>», передусім варто зважити на контекстне оточення. У цьому разі маємо: «<i>Молоко ... має високі СПОЖИВНІ / ПОЖИВНІ властивості</i>». Отже, треба вирішити, яке поєднання <i>споживні властивості</i> чи <i>поживні властивості</i> має сенс.</p> <p>Для цього варто зважити на значення лексеми <i>властивість</i>:</p> <p>ВЛАСТІВІСТЬ, вості, жін. Якість, ознака, характерні для кого-, чого-небудь (<i>Словник української мови: в 11 томах. — Том 1, 1970. — С. 703</i>)</p> <p>й урахувати те, що <i>бути поживним</i> – це мати властивість містити необхідні елементи для живлення, характеризуватися якістю містити необхідні елементи для живлення. Погодьмося, що в разі поєднання лексеми <i>поживний</i> із лексемою <i>властивість</i> виникає значеннєво немотивований плеоназм: <i>Молоко ... має високі властивості властивості містити необхідні елементи для живлення</i>. Не зайвим буде тут також зважити на те, що за своїм граматичним значенням прикметник <i>поживний</i> є якісним, тобто позначає внутрішні характеристики, якості, властивості предмета, які поза цим предметом не виявляються.</p> <p>Своєю чергою прикметник <i>споживний</i> є відносним, а не якісним. Тому його поєднання з іменником абстрактного значення <i>властивість</i> не спричиняє породження плеоназму. Відповідно в сполучі <i>споживні властивості молока</i> формується значення <i>властивості, які роблять цей продукт придатним для споживання (уживання в їжу)</i>.</p> <p>Підтвердженням виправданості (змістовності, осмисленості) поєднання <i>споживні властивості молока</i> дає й спеціальна біологічна література, де під терміном <i>споживні властивості харчових продуктів</i> розуміють безпечність, органолептичну, харчову, енергетичну й біологічну цінність харчових продуктів. Саме на такому значенні наголошують автори згаданого вище «Словника-довідника з культури української мови» (<i>Гринчишин Д. та ін. Словник-довідник з культури української мови. – К., 2006. – С. 300</i>).</p> <p>Таким чином, у завданні № 22 цілком мотивовано й нормативно вжито лексему <i>споживний</i>: «<i>Молоко містить близько ста різних речовин, має високі споживні властивості, зумовлені його хімічним складом. = Молоко містить близько ста різних речовин, має високі споживні властивості, тобто характеризується високим ступенем безпечності, органолептичної, харчової, енергетичної й біологічної цінності, що зумовлено його хімічним складом</i>».</p>
<p>23. Прочитайте діалог. – Назаре, обов'язково</p>	<p>Словники української мови визначають нормативність лексеми <i>настійливо</i>:</p>

забери сестру з дитсадка, – попросила мати. – На жаль, не зможу: я пропустив багато репетицій, – відповів син. Точно передає зміст діалогу речення

А Назар знову відмовився забирати сестру з дитсадка, хоч мати вчергове просила про це.

Б Назар поскаржився, мовляв, пропустив багато репетицій через те, що мама постійно доручала йому забирати сестру з дитсадка.

В Матері дуже не сподобалося те, що Назар відмовився забрати сестру з дитсадка.

Г Мати настійливо просила Назара забрати сестру з дитсадка, але він відмовився, бо пропустив багато репетицій.

Д Мама не вважає репетиції Назара важливою справою, тому просить його все-таки забрати сестру з дитсадка.

Ужито «настійливо просила» замість «наполегливо»

НАСТІЙЛИВИЙ, а, е. **1.** Завзятий, стійкий, непохитний при досягненні чого-небудь; наполегливий. **2.** Який виражає завзяття, стійкість, непохитність; наполегливий. // Який здійснюється з виявленням завзяття, стійкості, непохитності (*Словник української мови: в 11 томах. — Том 5, 1974. — С. 200*);

НАСТІЙЛИВИЙ, а, е. Завзятий, наполегливий у досягненні чого-н. // присл. *настійливо* (*Словник української мови / кер. В. В. Німчук та ін. ; відп. ред. В. В. Жайворонок. — К., 2012. С. 607*).

Пор.: **НАПОЛЄГЛИВИЙ**, а, е. **1.** Завзятий, стійкий, непохитний у здійсненні, досягненні певної мети. **2.** Який виражає, містить у собі завзяття, стійкість, непохитність. // Який здійснюється з виявленням завзяття, стійкості, непохитності (*Словник української мови: в 11 томах. — Том 5, 1974. — С. 155*).

У порадниках із культури мовлення також зазначено, що на означення *твердий, непохитний у прагненні до чогось, у здійсненні чогось* уживається ще й слово *настійливий*, пов'язане з характеристикою людини чи її дій. Наприклад: «*Товариш по службі таки привіз ноти з Ташкента на настійливі замовлення інженера (І. Ле). «Голос у бригадира був рівний і настійливий» (І. Волошин)*» (Чак Є. Д. *Складні випадки українського слововживання. — К., 1969*). Загалом же варто зауважити, що апелюючи до тлумачних або культуромовних словників у вирішенні питання конкурентного слововживання лексем *настійливо* й *наполегливо* не дає відповіді на те, чим мовці керуються, обираючи ту чи ту лексичну одиницю. У цьому разі може допомогти звернення до Корпусу української мови, вибірка якого чітко засвідчує, що мовці віддають перевагу лексемі *настійливо*, коли йдеться про комунікативну діяльність, а лексемі *наполегливо*, коли йдеться про дії, які передбачають фізичні зусилля, або про інтелектуальну діяльність, порівняйте частотність:

НАПОЛЄГЛИВО *повторила, розмотував клубок, вчився, добиватися, чекати, натискав на дзвінок, підвищував, займалися з ними, запросити на чай, підитовхувала, клацає перемикачами, домагався самоізоляції, вчить фізику та хімію, експериментувати на тваринах, посилались, просуваючи вперед, доводив, розставляє фігури, стукав, зупинив, годувала доньку, рекомендує мені, не писала, завела розмову, працював, працювати над, потягло, потяг, цілилася, грюкнув, переслідував, вів людей, готувалися до бою, навчав ремеслу, йшли назустріч, уникати, рубався, плине, трудиться, вмовляли, прищеплювали, шукав, дзьобав;*

НАСТІЙЛИВО *прохала, раджу, тягне кудись, шукали, домагався його присутності, добивається аспірантка, стукав, квапив мене виступити, домагався свого, перечив йому, втовкмачувати йому, звертаюся, забикав, гавкав, деренчав, добивається до вас, рекомендую, молитися Господу, сипалися нещастя, вимагав взяти слухавку, зобов'язали, просили, вимагає переосмислення, допитуються (<http://www.mova.info/corpus.aspx>).*

Вибір мовців, як можна виснувати з наведеної вище вибірки слововживань, імовірно, керований

	<p>тим, що за комунікативної діяльності людина СТОЇТЬ і веде розмову (тому актуальним виявляється – НАСТОЮВАТИ), а за фізичної – вона докладає зусиль, так би мовити, усім тілом НАЛЯГАЮЧИ на об'єкт спрямування зусиль (тому актуальним виявляється – НАПОЛЯГАТИ). Таким чином, у реченні «<i>Мати настійливо просила Назара забрати сестру з дитсадка, але він відмовився, бо пропустив багато репетицій</i>» цілком мотивованим є вживання саме лексеми <i>настійливо</i>.</p>
<p>25. З'ясуйте, яким членом речення є виділене слово. Приклад речення</p> <p>А Як кажуть у народі, життя прожити – не поле перейти.</p> <p>Б Перед виходом з дому Орест затримався перевірити квитки на потяг.</p> <p>В Як виховує людину сама можливість зробити добро!</p> <p>Г Батьки повинні навчити дитину долати життєві перешкоди.</p> <p>Д Відчувати радість за успіхи ближнього – ознака альтруїзму.</p> <p>Член речення</p> <p>1 підмет</p> <p>2 додаток</p> <p>3 означення</p> <p>4 обставина</p> <p><i>Завдання заскладне для рівня стандарту з української мови</i></p>	<p>Завдання цілком відповідає розділу «Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні» чинної програми ЗНО: «Учасник (учасниця) ЗНО повинен (повинна) вміти розпізнавати види другорядних членів; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості другорядних членів речення в мовленні...» Завдання різних когнітивних рівнів і різної складності необхідні для точнішого розподілу учасників тестування за шкалою оцінювання. Тільки легкі завдання виключно на знання елементарних речей не дають шансу виявити тестованих з високим рівнем знань.</p>
<p>28. З'ясуйте, якими частинами мови є виділені слова в реченні (цифра позначає наступне слово).</p> <p>(1)Зазвичай (2)останнє, що я роблю,</p> <p>(3)вимикаючи комп'ютер, видаляю історію</p>	<p>Завдання відповідає вимогам як шкільної програми, так і програми ЗНО з української мови. За чинною програмою з української мови для 5–9 класів <i>шестикласники</i> вивчають тему «Словотвір. Орфографія», де докладно розглядають змінювання і творення слів, твірне слово, основні способи словотворення: префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний, безафіксний (відкидання від твірного слова префіксів, суфіксів і закінчення), складання основ (або слів), абрєвіатури, <i>перехід слів з однієї частини мови в іншу</i>. Шкільні підручники для 6-го класу</p>

<p>пошуків, хай би; (4)що шукав.</p> <p>А займенник</p> <p>Б іменник</p> <p>В форма дієслова (дієприслівник)</p> <p>Г прислівник</p> <p>Д форма дієслова (дієприкметник)</p> <p><i>Завдання містить сумнівний випадок кваліфікації частин мови, який виходить за межі шкільної програми</i></p>	<p>приділяють увагу цьому питанню, пропонуючи кілька тренувальних вправ на визначення способу словотворення певних слів із обов'язковим зазначенням частини мови, до якої належить виділене слово. Приміром, підручник О.Горошкіної для 6 класу містить вправу 120 з умовою «Прочитайте речення. З'ясуйте, до якої частини мови належать виділені слова...» Виділено слова <i>лісничий, їздовий, незнайомий, близький, рідний, піший, кінний</i>, які в шкільному курсі названо іменниками (термін <i>субстантивований прикметник</i> є поза межами шкільної програми). Підручник О. Глазової, Ю. Кузнецова для 6 класу містить вправи 169, 170, 171 із подібним завданням (слова <i>кошовий, вартовий, учений, сучасне, минуле, майбутнє, перехожі, молода, чергова, знайомий, військовий, булочна, учительська</i>). Підручник О. Заболотного, В. Заболотного для 10 класу (рівень стандарту) на с. 116 містить розлогий коментар щодо способів словотвору, зокрема переходу слів з однієї частини мови в іншу, блок вправ на зазначену тему. У словнику (<i>Словник української мови / Кер. В. В. Німчук та ін. / Відп. ред. В. В. Жайворонок. К., 2012. – С. 701</i>) наведено тлумачення слова <i>останній</i>: 8. Щойно згадане, назване, сказане. <i>Закінчується навчання, незабаром канікули. Останнє</i> (ім., с.) <i>особливо тішило школярів</i>.</p>
<p><i>Ужито «часто траплялося» замість «бувало» (рядок 20 у тексті на читання й аналіз)</i></p>	<p>Словники української мови пропонують такі визначення лексем-конкурентів:</p> <p>ТРАПЛЯТИСЯ, яється, недок., ТРАПИТИСЯ, иться, док. 1. Відбуватися, діятися, ставатися. / Бувати, бути (не раз, іноді). / безос. / тільки мин. ч., безос., у знач. вставн. сл. <i>бувало</i>. / Випадати, видаватися. 2. Випадково виявлятися, бути; зустрічатися, попадатися. / безос. ♦ Траплятися (трапитися) під руку (руки). 3. тільки док. Несподівано з'явитися, прийти. 4. безос., перев. з інфін. Мати нагоду, можливість; доводитися, приходиться (у 6 знач.) (<i>Словник української мови: в 11 томах. — Том 10, 1979. — С. 236</i>); ТРАПЛЯТИСЯ. Відбуватися, діятися, ставатися (<i>Словник української мови / кер. В. В. Німчук та ін. ; відп. ред. В. В. Жайворонок. – К., 2012. – С. 1166</i>).</p> <p>БУВА́ЛО. 1. 3 ос. одн. с. р. мин. ч. до <i>бувати</i>. 2. вставн. сл. Уживається при вираженні дії, що нерегулярно повторювалась у минулому, у знач. часом, іноді, траплялось (<i>Словник української мови: в 11 томах. — Том 1, 1970. — С. 245</i>); БУВА́ТИ, аю, аєш, <i>недок.</i> 1. Існувати, бути (з відтінком багатократності). 2. Відбуватися, траплятися (кілька разів). 3. Іноді, час від часу приходити, приїздити куди-небудь, відвідувати когось, щось. 4. Перебувати де-небудь. 5. Уживається у знач. зв'язки в складеному присудку. 6. <i>тільки бува́ (бува́є, бува́ло)</i>, у знач. вставн. сл. Уживається при вираженні нерегулярно повторюваної дії у знач. ч а с о м , і н о д і ; // Уживається для вираження ймовірності чогось неприємного; // Уживається для вираження припущення у знач., близькому до м о ж е ; // у сполуч. зі сл. я к . Коли, якщо, випадком.</p> <p>Як засвідчують словникові статті, лексеми <i>траплятися</i> та <i>бувати</i> мають дотичні значення, а отже, можуть бути вжиті в подібних контекстах. Таким чином, у реченні «<i>Але в таких випадках через незнання львів'ян часто траплялося, що буккросер відпускав книжку, а той, хто знаходив, просто забирав її собі</i>» можливе й уживання лексеми <i>бувати</i>, пор.: «<i>Але в таких випадках через</i></p>

	<p>незнання львів'ян часто бувало, що буккросер відпускав книжку, а той, хто знаходив, просто забирав її собі». Разом із тим варто наголосити, що в наведеному контексті більш доречною все ж буде лексема <i>трапитися</i>, оскільки саме її значеннєві елементи узгоджуються зі значенням таких компонентів речення, як у <i>таких випадках</i> та <i>часто</i>, які вказують на часово-кількісну локалізацію негативних, з погляду мовця, подій у минулому, до того, як ситуація змінилася (буккросинг набув в Україні своєрідних інституційних форм).</p> <p>Критики, які заперечують виправданість у цьому контексті лексеми <i>траплятися</i>, апелюючи до міркувань Б. Антоненка-Давидовича, не завважають важливого спостереження філолога стосовно того, що саме дієслово <i>траплятися</i> більш характерне для контекстів, де «<i>хочуть висловити дію, неозначену в часі, коли щось відбувалося чи відбулось у дуже віддаленому часі: «Наталці траплялись жєнихи» (І. Котляревський); «Трапляється, часом тихенько заплаче» (Т. Шевченко); «На віку, як на довгій ниві, всього трапляється: і кукіль, і пшениця» (прислів'я)» (Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. – К., 1970. – С. 111). А саме цей значеннєвий відтінок і важливий для мовця в тексті «Буккросинг: перетворюємо світ на суцільну бібліотеку».</i></p> <p>Таким чином, у реченні «<i>Але в таких випадках через незнання львів'ян часто траплялося / бувало, що буккросер відпускав книжку, а той, хто знаходив, просто забирав її собі</i>» можливі обидва варіанти – і <i>траплятися</i>, і <i>бувати</i>, проте саме перша з лексем більш відповідна контексту</p>
<p>29. Найбільшою популярністю на вітчизняних буккросингових полицях користуються книги</p> <p>А сучасної української літератури</p> <p>Б класичної української літератури</p> <p>В зарубіжної літератури</p> <p>Г літератури іноземними мовами</p> <p><i>Ужито «книги користуються популярністю» замість «мають популярність»</i></p> <p>Варто звернути увагу, що тут ідеться про формулювання: <i>Найбільшою популярністю на вітчизняних буккросингових полицях користуються книги....</i></p>	<p>Словники української мови передбачають можливість уживання лексеми <i>користуватися</i> з абстрактними іменниками:</p> <p>КОРИСТУВАТИСЯ, истуюся, истуєшся, рідко КОРИСТАТИСЯ, аюся, аєшся, недок. 1. чим і з чого. Уживати, використовувати що-небудь для власних потреб. / Застосовувати що-небудь. 2. чим і з чого. Використовувати що-небудь у своїх інтересах, діставати вигоду з чогось. 3. чим. У сполуч. з абстр. ім. означає: мати що-небудь. З давніх-давен у всіх війнах парламенти користалися правом недоторканності (<i>Олесь Гончар, III, 1959, 236</i>); Варвара Павлівна користується неабиякою повагою в сусідів (<i>Вадим Собко, Скеля., 1961, 16</i>) (<i>Словник української мови: в 11 томах. — Том 4, 1973. — С. 290</i>); КОРИСТУВАТИСЯ. ... У сполуч. з абстр. ім. означає: мати що-н. <i>Користуватися повагою</i> (<i>Словник української мови / кер. В. В. Німчук та ін. ; відп. ред. В. В. Жайворонок. – К., 2012. – С. 462</i>).</p> <p>Поряд із цим словники й порадики з культури мовлення наголошують, що слововживання на зразок <i>виступ користувався успіхом, ансамбль користується успіхом, артист користується увагою, користуватися впливом</i> та под. є калькованими з російської мови, а тому недоречні в українському мовленні (<i>Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. – К., 1979. – С. 99–100; Караванський С. Секрети української мови. – К., 1994. – С. 152; Савченко В. Г. Російсько-український словник словосполучень. Труднощі перекладу. – К., 2010. – С. 290</i>).</p> <p>З огляду на це є підстави погодитися з критиками, які вказують на цей випадок слововживання в завданні № 29 як сумнівний. Разом із тим варто звернути увагу, що збереження в словникових</p>

	<p>статтях навіть останнього часу можливості такого слововживання свідчить про неусталеність норми, на якій наполягають мовознавці.</p> <p>Цей факт підтверджують і дані Корпусу української мови, де словоформа <i>популярністю</i> як у підкорпусі прозових творів, так і в підкорпусах наукових і публіцистичних текстів вирізняється високою частотністю сполучуваності зі словоформами лексеми «користуватися» (http://www.mova.info/corpus.aspx).</p>
<p>30. У тексті згадано всі аспекти букросингу, ОКРІМ</p> <p>А української книги у світі стане більше</p> <p>Б можна отримати задоволення, коли віддаєш</p> <p>В зникне потреба в приватних бібліотеках</p> <p>Г завжди можна знайти друзів за інтересами</p> <p><i>Ужито «друзі за інтересами» замість «за уподобаннями»</i></p>	<p>Словники української мови засвідчують, що лексема <i>інтерес</i> має більш розгалужене значеннєве поле, ніж лексема <i>уподобання</i>, порівняйте:</p> <p>ІНТЕРЕС, у, чол. 1. Увага до кого-, чого-небудь, зацікавлення кимось, чимось. // Цікавість, захоплення. 2. Вага, значення. 3. перев. мн. Те, що найбільше цікавить кого-небудь, що становить зміст чийхось думок і турбот; прагнення, потреби. 4. перев. мн. Те, що йде на користь кому-, чому-небудь, відповідає чиймсь прагненням, потребам. // тільки одн., розм., заст. Користь, вигода, прибуток. ♦ В інтересах: а) (чийх, кого) на користь кого-небудь; б) (чого) з метою, заради чого-небудь; Зачіпати (зачепити) інтереси. 5. розм., заст. Діло, справа (<i>Словник української мови: в 11 томах. — Том 4, 1973. — С. 37</i>); ІНТЕРЕС, у, Увага до кого-, чого-небудь, зацікавлення кимсь, чимсь. Те, що найбільше цікавить кого-небудь, становить зміст чийхось думок і турбот; прагнення, потреби. Те, що йде на користь кому-, чому-небудь, відповідає чиймсь прагненням, потребам. (<i>СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ONLINE. ТОМИ 1-6: http://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=39364&page=1238</i>).</p> <p>УПОДОБАННЯ (ВПОДОБАННЯ), я, сер. Схильність до кого-, чого-небудь, зацікавлення кимсь, чимсь як таким, що відповідає смакам, бажанням, настроям і т. ін. Бути до вподобання кому — подобатися (<i>Словник української мови: в 11 томах. — Том 10, 1979. — С. 464</i>); УПОДОБАННЯ (ВПОДОБАННЯ), я, с. Схильність до кого-, чого-небудь, зацікавлення кимсь, чимсь як таким, що відповідає смакам, бажанням, настроям і т. ін. (<i>СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ONLINE. ТОМИ 1-6: http://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=142042&page=536</i>).</p> <p>Цей факт підтверджують і дані Корпусу української мови, порівняйте частотність:</p> <p>ІНТЕРЕСАМИ: <i>княжими інтересами батька; нічних клубів за інтересами; він жив вузькими інтересами «Книгоспілки»; Інтересами держави!; її інтересами я керувався; Інтересами нового порядку; зійшлися з інтересами Чорної Ложі; власними думками, інтересами, потребами; Торгуючись національними інтересами; верстви з різними інтересами; з часто протилежними інтересами; до кінця перейнята інтересами організації; перед «вищими інтересами»; ще її державними інтересами прикривається; вимогами, його інтересами; з новими інтересами; навіть нехтуючи власними інтересами; поступово проймалися її інтересами; не поступився інтересами служби; нехтували інтересами своєї володарки; з такими широкими інтересами; що гендлюють інтересами свого народу; кожен зайнятий власними інтересами;</i></p>

практикою і відповідними інтересами; проклонулося поза їхніми інтересами; втяглася і перейнялася інтересами когось; з людськими інтересами, болями й радощами; завжди керується інтересами людини; пішли за своїми інтересами; не збігалися з інтересами господині; житиме спільними інтересами; з їхніми дрібноegoїстичними інтересами; жила інтересами своїх дітей; власною шкурою та інтересами суспільства; продиктована не так інтересами справи; виправдається інтересами виробництва; **клуб за бізнесовими інтересами**; вигодовується інтересами торгівлі чи підприємництва; офірує своїми особистими інтересами; повинен **бути за інтересами, а не за**; можна лише своїми інтересами; **на пари за інтересами**; цього клубу **за інтересами**; виправдати інтересами преси; перейнятий юнацькими інтересами; своєрідний **клуб за інтересами**; продиктовано інтересами безпеки; **елітний клуб за інтересами**; з іншими інтересами і захопленнями; якісь **групи за інтересами**; вслід за різними інтересами і помилками; живуть невідомими їй інтересами; людина з приватними інтересами; викликані «особливими інтересами пап»; живуть тими ж інтересами; переймався хазайськими інтересами; зв'язано якимись спільними інтересами;

ВПОДОБАННЯМИ: цупиними потребами і вподобаннями; а за вподобаннями кожного; емоціями, особистими вподобаннями або не завжди безкорисливими; За власними вподобаннями реєструють, відмовляють у; стереотипами, своїми вподобаннями, які ґрунтуються на; то його особистими вподобаннями; своїми уявленнями, вподобаннями та принципами; **за інтересами, вподобаннями, професійною діяльністю**; а своїми вподобаннями, емоціями та сліпою; лінії між політичними вподобаннями, соціальними групами й; Ви цікавилися художніми вподобаннями президента Америки, який; дій та різними вподобаннями; соціальним статусом, вподобаннями, настановами, культурною; між культурними вподобаннями, між моральними поглядами; своїми характерами, вподобаннями, проблемами, переживаннями; Ці групи відрізняються вподобаннями й поведженням на ринку (<http://www.mova.info/corpus.aspx>).

Як засвідчує вибірка (а вона, до речі, дуже показова, бо для словоформи *інтересами* взято всього два підкорпуси текстів – художня проза та публіцистичні тексти, а для словоформи *вподобаннями* – необхідно було взяти аж три – художня проза (усього 2 слововживання), наукові й публіцистичні тексти), частотність словоформи *інтересами* вища, порівняно з *вподобаннями*. Крім цього, саме *інтерес* поєднується в контекстах з іменниками на позначення певної групи осіб – клуб / група / пара / об'єднання.

Таким чином, у тексті «Буккросинг: перетворюємо світ на суцільну бібліотеку» цілком умотивованим є вживання саме лексеми *інтерес* у реченні «Люди залишають на форзацах або на сторінках свої рекомендації й контакти, щоб згодом обмінятися враженнями чи просто знайти нових друзів за інтересами», оскільки в цьому випадку йдеться про знаходження однодумців, із кола яких потенційно може утворитися група за інтересами.

Позиція критиків нормативності такого слововживання, що ґрунтується на покликанні до порад

	<p>Б. Антоненка-Давидовича, безпідставна, оскільки в статті «Інтерес і цікавість» у книзі «Як ми говоримо» видатний філолог пропонує не підмінювати лексему <i>цікавість</i> лексемою <i>інтерес</i>, однак нічого не говорить про слововживання на зразок <i>друзі за інтересами</i> чи <i>друзі за вподобаннями</i>.</p>
<p>32. У варіантах відповідей наведено коментарі ентузіаста буккросингу з Нікополя, який пише під ніком Rayan Riener. Прочитайте їх. У тексті є підтвердження всіх наведених нижче думок, ОКРІМ</p> <p>А Розуміння принципів буккросингу його учасниками – головний чинник, який впливає на успіх або занепад руху. Адже буккросинг – це обіг книг у суспільстві. Він існує за принципом соціальної мережі, а тому «друкованих друзів» потрібно відпускати постійно й спонукати до цього інших.</p> <p>Б Головна проблема буккросингу в Україні – це самі так звані буккросери (більшість із яких не є такими), адже вони не дотримуються правил цього руху, унаслідок чого не відбувається його якісного розвитку.</p> <p>В З українським буккросингом співпрацює багато магазинів, кафе, клубів, бібліотек. Вони відкривають «безпечні полиці», або «зони буккросингу», тобто місця, де книги перебувають у відносній безпеці й не потрапляють до рук двірника, поліції чи недобросовісних «любителів».</p> <p>Г Просто обмін книгами з рук у руки або в якихось місцях без реєстрації на спеціальному сайті не вважають буккросингом, оскільки втрачається ланка зв'язку, через що відпущена книга вирушає у свою першу й останню подорож.</p>	<p>Словники української мови фіксують лексему <i>любитель</i> як нормативну в таких значеннях: ЛЮБИТЕЛЬ, я, чол. 1. чого. Який має схильність до чого-небудь. 2. Той, хто займається улюбленою справою не як професіонал; аматор (<i>Словник української мови: в 11 томах. — Том 4, 1973. — С. 562</i>); ЛЮБИТЕЛЬ, я. Той, хто любить що-н. <i>Любитель поезії</i> (<i>Словник української мови / кер. В. В. Німчук та ін. ; відп. ред. В. В. Жайворонок. – К., 2012. – С. 513</i>).</p> <p>У посібниках із культури мовлення науковці також наводять приклади вживання цієї лексеми, наприклад: «<i>Людину, яка водить тільки власний автомобіль, шофером не називають, оскільки вона не професійний автомобіліст. Коли застосовують назву шофер щодо непрофесійного водія, вдаються до словоскладання: шофер-любитель</i>» (<i>Дзюбишина-Мельник Н. Я. Культура мови на щодень та ін. – К., 2000. – С 169</i>).</p> <p>Таким чином, уже ці факти можуть переконати в можливості вживання відповідної лексеми в контексті тестового завдання. Однак, навіть абстрагуючись від цих даних, можна спростувати критичні закиди тим, що в тестовому завданні ця лексема наводиться в межах цитати Rayan Riener – ентузіаста буккросингу з Нікополя. Автор бере у своєму тексті слово <i>любитель</i> у лапки – «...чи недобросовісних “любителів”», із чого випливає цілком закономірний висновок, що він прагне наголосити на якомусь особливому значенні лексеми <i>любитель</i>, показати, імовірно, своє критичне ставлення до «всяких там аматорів». І це мали б зауважити критики, перш ніж нарікати на якість мови тестового завдання!</p> <p>У такому слововживанні Rayan Riener абсолютно солідарний із багатьма іншими авторами, які використовують відповідну лексему у своєму мовленні специфічно – досить часто в іронічних, скептичних, осудливих контекстах. У цьому, зокрема, переконує вибірка Корпусу української мови: у левовій частці випадків уживання лексеми <i>любитель</i> мовці вкладають у неї певні експресивно-прагматичні змісти (конотативні семи), які «вчитуються» навіть у мінімальному контексті. У наведеній далі вибірці з Корпусу ці контексти позначені грубим шрифтом):</p> <p><i>1) підкорпус публіцистичних текстів: А один великий любитель дітей у своєму блозі; двоє дочок, любитель жіночої вроди, невтомний; Любитель творчих мандрів, Василь; не лише малолітній любитель хмільних напоїв, а; щоб наступний любитель «доріжки» отримав; київський літератор і любитель мистецтв Євген Кузьмін; Я не любитель конспірології, особливо тепер; цей «любитель» України серед іншого; Проводити випробування запропонував любитель гончих Городецький М.; Любитель – це ж добре; по-перше, любитель рідної природи і вірний; у світі великий любитель і знавець сигарет; зголосився допомогти пристрасний любитель археології, директор Орджонікідзевського; Плачинда – любитель гострих сюжетів</i></p>

<p>Ужито «недобросовісні любителі» замість «шанувальники»</p> <p>Варто звернути увагу, що в завданні лексема «любителі» ужита в контексті в лапках!</p>	<p>– запропонував; як казав один любитель поезії: «Хокку; Попов, ні любитель співу, що перебуває; блондин, великий любитель, як виявилось згодом;</p> <p>2) підкорпус прозових творів: книжкового магазину, любитель окультизму; запевнив любитель народних пісень Денис; законсервую, не любитель я взимку на мотоциклі; Ще був любитель доповідей, на теми; відомий столиці палкий любитель музики і сам композитор; Любитель шампінйонів на хвилинку замовк; І він любитель природи; Ти любитель усяких незвичайних рослин; митру твою; любитель ситних обідів і пісних; загалом він любитель погомоніти зі старими; страшенний «любителі преси», як; Любитель війни, сам був; Невдовзі наш любитель астрономії пішов, залишивши; Продавець, великий любитель собак, давав кожного; любитель нарад; Правда, один любитель моря, який того; Жипола – любитель дорікати; Любитель кросвордів і типовий грибник; Він любитель покурити травичку; Я любитель потеревенити; Сантехнік, любитель чорнильних плям історії; Євграф Сідалковський – любитель моря і пригод; майбутній квартирант, любитель моря і пригод; справжній романтик, любитель моря і пригод; Але як любитель вишень знав, що; Любитель юшки і тарані!; А я не любитель часто відвідувати банно-пральні комбінати; Любитель моря і пригод звівся; й справді був любитель постріляти ондатр; Любитель продажного кохання, витираючи; Я ж не любитель книжок художніх, але; А був він любитель, цілу псярню тримав; він такий уже любитель пастушити; виявив себе як любитель прекрасного полу; Він сам любитель старовинної зброї, невеличкий; ірландський філософ і любитель літератури Шон Маклех; любитель коктейлів — ближче до (http://www.mova.info/corpus.aspx).</p> <p>Погодьмося, критикам не завадило б інколи дослухатися до народно-розмовної стихії, щоб зрозуміти специфіку значень деяких слів, а не тільки чути себе, залишаючись у «солодких» тенетах приписів словників і культуромовних посібників.</p>
<p>34. Рядки В кінці греблі шумлять верби, Що я насадила... Нема того козаченька, Що я полюбила... є в</p> <p>А календарно-обрядовій пісні</p> <p>Б суспільно-побутовій пісні</p> <p>В родинно-побутовій пісні</p> <p>Г історичній пісні</p> <p>Д народній думі</p> <p><i>Правильними є і варіант відповіді «родинно-</i></p>	<p>Завдання є цілком коректним, оскільки першим пунктом програми ЗНО з української літератури в розділі «Усна народна творчість» є «Загальна характеристика календарно-обрядових, суспільно-побутових та родинно-побутових пісень». Родинно-побутові пісні, які вивчають учні 9 класу, розкривають світ <i>особистих переживань</i> людини. За тематикою їх поділяють на пісні про сімейне життя і пісні про кохання. У завданні наведено початкові рядки широковідомої пісні «В кінці греблі шумлять верби...», що приписують легендарній Марусі Чурай. Головним у цьому ліричному творі виступає <i>мотив розлуки</i> дівчини з коханим хлопцем, що характерно для <i>пісень про кохання</i>. Жодних <i>соціальних мотивів тут немає</i>. Саме цю пісню в розділі «Родинно-побутові пісні» аналізують В. Пахаренко (<i>Українська література: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закладів. – К., 2009. – С.36</i>), О. Міщенко (<i>Українська література: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закладів. – К., 2009. – С. 18–19</i>) та інші. Варто звернути увагу критиків на те, що наявність слова <i>козак</i> не дає нам право називати цю пісню суспільно-побутовою, оскільки до останніх належать лише ті, що порушують <i>економічні та політичні умови життя соціальних груп</i></p>

*побутова», і варіант «суспільно-побутова»,
адже в уривку вжито слово «козак»*

*населення, показують історичну роль різних верств у становленні та розвитку українського суспільства.
Отже, немає жодних підстав уважати пісню «В кінці греблі шумлять верби...» суспільно-побутовою, оскільки вона однозначно належить до *родинно-побутового* циклу*